

YABANCI YAYINLAR

Türk Dili Dergisi 1968-1975

Cemal Süreya (Cemalettin Seber; 1931, Erzincan - 9 Ocak 1990, İstanbul) 1954'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümü'nü bitirdi. Maliye Bakanlığı'nda müfettiş yardımcılığı ve müfettişlik görevlerinde bulundu; 1965'te ayrıldığı müfettişlik görevine 1971'de yeniden döndü; 1982'de müsavir maliye müfettişliğinden emekli oldu. Ağustos 1960'ta başladığı ve yalnızca dört sayı çıkarabildiği *Papirüs* dergisini, Haziran 1966-Mayıs 1970 arası 47, 1980-81 arası iki sayı daha çıkardı. 1978'de Kültür Bakanlığı'nda Kültür Yayınları Danışma Kurulu üyesi olarak da görev yapan Cemal Süreya, emekli olduktan sonra, yayınevlerinde danışman ve ansiklopedilerde redaktör olarak çalıştı. Birçok dergide yazıları ve şiirleri yayımlandı; ayrıca *Oluşum*, *Türkiye Yazıları*, *Maliye Yazıları* dergileri ile *Saçak* dergisinin kültür-sanat bölümünü bir süre yönetti. *Politika*, *Aydınlık*, *Yeni Ulus* ve *Yazko Somut* gazeteleri ile 2000'e *Doğru* dergisinde köşe yazıları yazdı. İkinci Yeni hareketinin önde gelen şair ve kuramcılarından sayılan Cemal Süreya'nın ilk şiiri "Şarkısı-beyaz", Ocak 1953'te *Mülkiye* dergisinde yayımlanmıştı. Ölümünden sonra adına bir şiir ödülü kondu. Feyza Perinçek ve Nursel Duruel, şair üzerine bir biyografik inceleme hazırladılar: *Cemal Süreya / Şairin Hayatı Şiire Dahil* (1995). 1997 yılında da *Cemal Süreya Arşivi* yayımlandı.

Kitapları

Şiir: *Üvercinka* (1958; Yeditepe Şiir Armağanı), *Göçebe* (1965; 1966 TDK Şiir Ödülü), *Beni Öp Sonra Doğur Beni* (1973), *Sevda Sözleri* (*Uçurumda Açan* ile birlikte toplu şiirleri: 1984), *Sıcak Nal* ve *Güz Bitiği* (1988; Behçet Necatigil Şiir Ödülü), *Sevda Sözleri* (bütün şiirleri: 1990, ö.s.; YKY 1995). **Düzyazı:** *Şapkam Dolu Çiçekle* (1976; genişletilmiş basım: *Toplu Yazılar I: Şapkam Dolu Çiçekle ve Şiir Üzerine Yazılar*, YKY 2000), *Günübirlik* (1982; *Uzat Saçlarını Frıya* adıyla: 1992; genişletilmiş basım: *Toplu Yazılar II: "Günübirlik"ler*, YKY 2005), *Onüç Günün Mektupları* (1990, ö.s.; YKY 1998), 99 Yüz (1991; YKY 2004), 999. *Gün / Üstü Kalsın* (1991; genişletilmiş basım: *Günler*, YKY 1996), *Folklor Şiire Düşman* (1992), *Aydınlık Yazıları / Paçal* (1992), *Oluşum'da Cemal Süreya* (1992), *Papirüs'ten Başyazılar* (1992), *Güvercin Curnatası* (konuşmalar ve soruşturma yanıtları: haz. Nursel Duruel, YKY 1997; genişletilmiş basım: 2002).

Cemal Süreya iki antoloji (*Mülkiyeli Şairler ve 100 Aşk Şiiri*) hazırladı; Simone de Beauvoir'dan *Sade'yi Yakmalı mı?* (1966; YKY 1997), Gustave Flaubert'den *Gönül ki Yetişmekte* (*Duygusal Eğitim*) ve Antoine de Saint-Exupéry'den *Küçük Prenses* (Tomris Uyar'la birlikte) başta olmak üzere, pek çok çeviri yaptı. Çeviri şiirleri (*Yürek ki Paramparça*, haz. Eray Canberk, YKY 1995) ve *Çocukça* dergisi için yazdığı yazılar (*Aritmetik İyî Kuşlar Pekiyî*, haz. Necati Güngör, 1993; YKY 1996) derlendi.

Erol Gökşen 2008 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Aynı üniversitenin Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans programını 2011 yılında tamamladı. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın deneme, mektup ve röportajlarını *Hep Aynı Boşluk* (Dergâh Yayınları, 2016) adıyla yayına hazırladı. Nabizade Nazım'ın *Mini Mini Mektepli* ile *Hamım Kızlara* (Bahanur Garan Gökşen ile birlikte, Dergâh Yayınları, 2016) adlı kitaplarını çeviri yazı olarak yayına hazırladı.

Bahanur Garan Gökşen 2010 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Hacettepe Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans programını 2013 yılında tamamladı. *Muallim Mecmuası* *Tevfik Fikret Nüsha-i Mahsusa* (Çağrı Yayınları, 2015) adlı eseri tpkibasım ve çeviri yazı şeklinde ve Nabizade Nazım'ın *Mini Mini Mektepli* ile *Hamım Kızlara* (Erol Gökşen ile birlikte, Dergâh Yayınları, 2016) adlı kitaplarını çeviri yazı olarak yayına hazırladı.

*Cemal Süreya'nın
YKY'deki kitapları:*

- Sevda Sözleri (*bütün şiirleri, 1995*)
Yürek ki Paramparça (*çeviri şiirler, 1995*)
Günler (*günlük, 1996*)
Güvercin Curnatası (*konuşmalar ve soruşturma yanıtları, 1997*)
Onüç Günün Mektupları (*mektup, 1998*)
Toplu Yazılar I:
Şapkam Dolu Çiçekle ve Şiir Üzerine Yazılar (2000)
99 Yüz (2004)
Toplu Yazılar II:
“Günübirlik”ler (2005)
Üvercinka (2014)
Bir Kırlangıcın Daha Var - Seçme Şiirler (2014)
Papirüs'ten Başyazılar (2015)
Yabancı Yayınlar - Türk Dili Dergisi 1968-1975 (2017)

Doğan Kardeş

- Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi (*çocuk yazıları, 1996*)
Üstü Kalsın - Seçme Şiirler (2008)
Türkçe Bilenin İşi Rast Gider - Seçme Denemeler (2014)

CEMAL SÜREYA

Yabancı Yayınlar
Türk Dili Dergisi 1968-1975

Hazırlayanlar

Erol Gökşen - Bahanur Garan Gökşen

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4829
Edebiyat - 1387

Yabancı Yayınlar - Türk Dili Dergisi 1968-1975 / Cemal Süreya
Hazırlayanlar: Erol Gökşen - Bahanur Garan Gökşen

Kitap editörü: Selahattin Özpabalıyıklar
Düzeltili: Ömer Şişman

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Gülçin Erol Kemahlıođlu

Baskı: Bilnet Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş.
Dudullu Organize San. Bölgesi 1. Cad. No: 16 Ümraniye-İstanbul
Tel: 444 44 03 • Fax: (0216) 365 99 07-08 • www.bilnet.net.tr
Sertifika No: 31345

1. baskı: İstanbul, Mart 2017
ISBN 978-975-08-3939-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2017
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

Sunuş (*Nursel Duruel*) • 13

Önsöz • 16

Yabancı Yayınlar-Türk Dili Dergisi 1968-1975

Mart 1968

Bir Japon Yazarı Konuşuyor • 24

Rimbaud'nun Öbür Hayatı • 25

Lautréamont Hasta mıydı? • 26

Haziran 1968:

Pierre de Boisdeffre Konuşuyor • 28

Bastille'in Alınışı Konusunda Ne Düşünüyorsunuz? • 30

Hölderlin Üstüne Bir Konuşma • 31

Bir Japon Yazarı Daha Konuşuyor • 33

Temmuz 1968

Roman ve Sinema Konusunda Ünlü Sanatçılara

Yöneltilen Yedi Soru • 36

Edebiyatın Ayırıcı Niteliği Çevresinde • 40

Max Ernst ve Gerçeküstücülük • 42

Ağustos 1968

Kafka'nın Sözüünü Ettiği Gerçek Şato • 43

Alfred de Musset'nin *Kızıl ile Kara* Eleştirisi ve Stendhal • 43

Federico García Lorca'nın Yayımlanmamış İki Mektubu • 44

Şiir ve Şairi • 47

Salvatore Quasimodo Öldü • 49

Fov'ların Sonuncusu Van Dongen Öldü • 50

Eylül 1968

- André Pieyre de Mandiargues Yapıtlarını Açıklıyor • 51
Alberto Moravia'nın Roman Üstüne Düşünceleri • 53
Romanın Estetik Değeri • 55

Aralık 1968

- Kavabata Yasunari ve Japon Romancıları • 56
Traven Kimdir? Yoksa Traven, Traven'in Kendisi midir? • 57
Şiir ve Birey • 58
Yine Kavabata Yasunari Üstüne • 59
Panait Istrati: Yeteneğin Boşgezene • 61
Paul Eluard'ın Sonsuz Savaşı • 62
Estetik Üstüne Bir Tartışma • 62

Ocak 1969

- Jean Paulhan'ın Ölümü Üstüne Söylenenler • 64
Çalınan Akım • 65
Sanat, Gününü Doldurdu mu Yoksa? • 66
Dostoyevski'nin Çıraklık Yılları ve Aragon • 68
Simgenin Şiirsel Kullanım Değerleri • 71
Asturias, Çeviri Şiire Karşı • 71

Mart 1969

- Yeni Eleştiri ve Çağdaş Sanat* • 73
Yayımcının İşi Gücü • 75

Temmuz 1969

- Romen Şiiri • 78
Erotizm ve Edebiyat • 79
İspanya'da Roman • 83
Gazete-Şiir • 85

Ağustos 1969

- Uluslararası Bir Yayın Organı • 87
D. H. Lawrence Üstüne • 88
Geleneğe Karşı Bir Sanatçı • 89
Bir Romancının Günlüğü • 93
Ansiklopediler ve Sözlükler Üstüne • 93
XX. Yüzyılda Amerikan Şiiri • 96

Eylül 1969

- Toplumbilim Edebiyata Omuz Veriyor • 98
Aynı Konuda Bir Soruşturma • 103

- Shakespeare ve Tarih Konusunda • 108
 Camus'nün Son Sözü • 110
 Bonnard Üstüne Bir Soruşturma • 111
- Ekim 1969**
 Yazarların Büyük Yazışmaları • 113
 Üç Yıl Sürecektir Yıl: Napolyon Yılı • 116
 “Şiir Yeryüzü Serüvenimdir Benim” • 118
 Belge Tiyatrosu ve Peter Weiss'in Görüşleri • 120
 Edebiyatçı ve Dilbilimci El Ele Verebilir mi? • 122
- Kasım 1969**
 İlkel Sanat ve Çağdaş Sanat • 131
 Bir Edebiyat Türü Olarak Yergi • 132
 Afrikalı Yazarlar • 133
 Polis Romanlarının Yayımcıları Ne Diyor • 134
 Alberto Moravia ve Romandaki Bunalm • 138
- Ocak 1970**
 Sessizliğin Yazarına Verilen Nobel • 140
 Haftalık Ansiklopediler • 143
 Erasmus Ödülünü Gabriel Marcel Aldı • 146
 İrlanda Romanının Bugünü • 147
- Şubat 1970**
 Ödüller Savaşı • 149
 Best-Seller Efsanesi • 155
- Mart 1970**
 Bir Dilbilim Yapıtı: *Çocuk Dili ve Dil Tutukluğu* • 159
Hara-Kiri Yüzüncü Sayıda • 160
 Jorge Semprun Konuşuyor • 161
 Gerçeküstüçülüğe Günümüzden Bir Bakış • 162
 Son Yirmi Yılın Gerçeküstücü Dergileri • 165
- Mayıs 1970**
 “Çoğul Yazar”: Çevirmen • 166
 Philippe Sollers Konuşuyor • 172
 Flaubert'in Anıları, Notları, Düşünceleri • 173
Playboy Okuru Ne Okur • 174
- Temmuz 1970**
 Simone de Beauvoir Konuşuyor • 176
 Nelly Sachs Öldü • 178

İki Dev Yayınevinin Anlaşması Bozuldu • 180

Edebiyat Ne Yapabilir? • 181

Eylül 1970

Uyuşturucu Maddeler ve Yazarlar • 187

Şiir Kurultayı • 190

Batı Almanya'da Yayınlar ve Yazarlar • 190

Üç Ölü • 193

Büyük Şiir Ödülü ve Jean Follain • 194

Ve Büyük Edebiyat Ödülü • 195

Kasım 1970

Yazarlar ve Yazarlık Yeteneği • 196

Frankfurt XXII. Uluslararası Kitap Fuarı • 199

Alain Robbe-Grillet Konuşuyor • 200

Yayımcı Angela Rizzoli Öldü • 203

Ocak 1971

Soljenitsin Üstüne • 204

Macaristan'da Şiirin Sürümü • 208

Şubat 1971

Soljenitsin Yılı • 210

İbni Haldun'da Siyasa ve Din • 211

Chester Himes Konuşuyor • 212

Lawrence Durrell ile Oscar Epfs • 214

Lucien Goldmann Öldü • 216

Mart 1971

Karşıt Düşünce: Şiir • 217

Şiir Üstüne Bir Açıkoturum • 219

Alman Edebiyatında Siyasal Şarkı Geleneği • 221

Resimli Romanlar, Mitologya ve Siyasa • 224

Nisan 1971

Eleştiri Üstüne Bir Soruşturma • 226

Mayıs 1971

Edebiyat ve İdeoloji • 237

Sosyalist Ülkelerde Dilbilim Çalışmaları • 241

Octavio Paz Konuşuyor • 243

Haziran 1971

Roland Barthes'a Göre Günümüz Edebiyatı • 246

Roman Üstüne Bir Açık Oturum • 249

Temmuz 1971

- [*Europe Dergisi*] • 256
 Jouhandeau Konuşuyor • 260

Ağustos 1971

- Bir Dergiyi Yaşatmak • 264
 Nathalie Sarraute ve Günümüz Edebiyatı • 266
 Michaux Üstüne • 270
 Cezayirli Bir Yazar: Abdülkebir Kâtibi • 270
 Goncourt Ödülü'nün İçine Düştüğü Çıkmaz • 273

Eylül 1971

- Ödüller ve Romanın Durumu • 275
 Yine Proust • 282
 Ana María Matute Konuşuyor • 283

Ekim 1971

- Amerikalı Bir Kadın Yazar Konuşuyor • 286
 Nesne-Kitap • 289
 Roman, Kitle Romanı • 291
 Günter Grass ile Heinar Kipphardt Çatışması • 295

Kasım 1971

- Günümüzün Sanatı • 297
 Jean Duvignaud Konuşuyor • 300

Aralık 1971

- Bir Dilbilim Ustası: Roman Jacobson • 303
 Paris'te Bir İspanyol Dergisi • 306
 Küçük Dergiler Üstüne • 306

Ocak 1972

- Erich Segal'in Dedikleri • 311

Nisan 1972

- Amerikan Edebiyatı Üstüne • 316
 Best-Sellers • 321
 Eleştirel Bilinç • 322

Mayıs 1972

- Mişima Üstüne • 324
 Bulgakov ve Molière • 325
 Kargınmış Şairler Güldestesi • 326

Haziran 1972

- Casusluk Romanları Üstüne • 328
 Yazarlar Nasıl Çalışıyorlar? • 332

Temmuz 1972

Kitaplar Kitaplar • 335

Penguenler, Pelikanlar ve Başka Kuşlar • 338

Ağustos 1972

Birleşik Devletler Edebiyatında Okullar ve Devinimler • 342

Kitapseverin Nitelikleri • 346

Critique Dergisi • 347

Ekim 1972

Çağdaş Edebiyatta Yeni Yollar • 348

Kasım 1972

Frankfurt Uluslararası Kitap Sergisi • 355

Les Lettres Françaises Artık Çıkmayacak • 356

Çağdaş Yunan Edebiyatı • 357

Çağdaş Resimde İslam Sanatı Etkileri • 361

Edmund Wilson Öldü • 362

Angela Croitoru'nun Şiirleri « 363

Aralık 1972

Nobel Ödülü Heinrich Böll'e Verildi • 365

Fransız Akademisi Büyük Ödülü • 368

Bir Yahudi Şair: Avraham Slonski • 369

Ezra Pound Öldü • 370

Ocak 1973

Ernst Fischer'in Ölümü • 375

Hayatın Takma Adı: Şiir • 377

1972 Goncourt, Renaudot ve Interallié Ödülleri • 379

Fransız Edebiyatının Yönü • 379

Şubat 1973

Başlangıçta Öykü de Vardı • 382

Robert Pinget Konuşuyor • 386

Francis Bacon Konuşuyor • 389

Mart 1973

Bilim Adamı ile Eleştirmen Karşı Karşıya • 391

Colette Yüz Yaşında • 393

Nisan 1974

Made in Germany • 396

Norman Mailer'in Öyküleri • 399

Seferis'in Günlüğü • 400

Mayıs 1974

- Kitapseverler Üstüne • 402
- Endonezya'da Edebiyat • 406

Haziran 1974

- Günümüz Fas Edebiyatı • 408
- C Vitamini: Şiir • 413

Ağustos 1974

- İki Başkan Adayı ve Kültür • 416
- Bir Felsefeci ve Bir Polis Romanı Yazarı • 418

Ekim 1974

- Philippe Soupault'nun Sesi • 423
- Aragon'un Gerçeküstücü Yirmi Yılı • 428

Kasım 1974

- Çevirmen Bir Maymun mudur? • 430
- Heinrich Böll'ün Son Romanı • 435

Ocak 1975

- Cezayir Yazını • 436
- Zao Wu-Ki'nin Resimleri • 440
- Kadınların Afyonu • 442

Şubat 1975

- Çocuklarda Cep Kitapları: İngiltere Örneği • 444
- İlginç Bir Polis Romanı Yazarı Konuşuyor • 446
- Cep Kitapları Tehlikede mi? • 449

Mart 1975

- Çeviri ve Çevirmenler • 452

Mayıs 1975

- Yazar Nasıl Çalışır? • 457
- Alain Bosquet'nin Bir Şiiri • 461
- Sessiz Bir Adam İçini Döküyor • 461

Ağustos 1975

- "Entelijansiya" ve Aydınlar • 463

Ekim 1975

- Hervé Bazin Konuşuyor • 470
- Sıkıdenetim ve Aydınlar • 473

Dizin • 477

Sunuş

Şair, deneme yazarı, çevirmen Cemal Süreya'nın okurları, onun aynı zamanda benzerine sık rastlanmayan bir dergi tutkunu (hatta çılgını) olduğunu bilirler kuşkusuz. Ya kendisi dergi çıkarmış, ya başka dergilerin ortaya çıkmasına önayak olmuş, yazı kurullarında bulunmuş ya da yazılarıyla desteklemiştir dergileri. Farklı tarihlerde üç kez çıkardığı *Papirüs*, kendi deyişiyile "Papo", özellikle 1966-1970 yılları arasındaki ikinci çıkışında, döneminin en etkin edebiyat dergilerinden biri olmuştur.

Bir ülkenin edebiyatının dergilerde soluk alıp verdiği görüşündedir Cemal Süreya. Dolayısıyla Valéry'den aktardığı "Dergiler edebiyatın laboratuvarıdır" cümlesini sıkça yineleyerek zihinlerde yer etmesini sağlamıştır. Cemal Süreya'nın dergiciliği, yayıncılığı ve yazarlığı ile sınırlı kalmadı; incelemeleriyle de katkıda bulundu bu alana. Yalnız büyük kentlerde çıkan dergileri değil, Anadolu'da çıkan edebiyat dergilerini, hatta okul dergilerini, meslek dergilerini tükenmez bir ilgiyle izledi; üzerinde önemle durulması gereken sonuçlara vardı. *Günübirlik*'teki "Edebiyatımızda Dergiler" başlıklı yazısında, dergilerle ilgili çalışmasını şöyle özetler: "*Cumhuriyet*'in kuruluşundan bu yana ülkemizde çıkmış sanat edebiyat dergilerinin sayısı 300'ü bulmakta. (...) Yedi yıldır eski dergi dermelerini inceliyor, incelediğim her dergi için tanıtıcı bir yazı yazıyorum. Bugüne dek 100 kadar dermeyi incelemişim. Bunları, çalışma bittiğinde, sistematik bir değerlendirme yazısıyla birlikte kitap halinde bir araya getireceğim. (...) Edebiyat sanat dergilerinin incelenmesi, bütünüyle bir arada görülmesi, Türk aydınının, Türk yazarının zaman içindeki tavırlarının, Türkiye'nin, Cumhuriyet dönemindeki düşünsel iskeletinin ortaya çıkması bakımından çok önemli."

Onun dergicilik anlayışı yayımcısıyla, yazarıyla, okuyucusuyla bir bütündür, olaya tek cepheden bakmaz. Tezgâhın öbür tarafına geçmeyi bilmiş az dergiciden biridir. Okuru tanımaya, anlamaya

çalışır; yazar ve okur profillerinin zaman içindeki değişimlerini saptayarak edebiyat sosyolojisi yapar.

Papirüs'ün uzun soluklu döneminde yerli dergilerin yanında yabancı dergileri de takip etmiş, *Türk Dili* dergisinde yedi yıl "Yabancı Yayınlar" kroniği yapmıştır.

Elinizdeki kitap Mart 1968'den Ekim 1975'e kadar *Türk Dili*'nde çıkan bu yazıların toplamıdır. Bahanur Garan Gökşen ile Erol Gökşen'in derleyip kitap haline getirdikleri "Yabancı Yayınlar" kroniği, Cemal Süreya külliyyatının tamamlanmasına katkıda bulunduğu gibi bugünün okurlarını yarım yüzyıl öncesinin edebiyat atmosferiyle buluşturması açısından da önemlidir.

Cemal Süreya, 1968-1975 yılları arasında Fransa'da çıkan *Les Lettres Françaises*, *La Nouvelle Revue Française*, *Cahier du Cinéma*, *L'Express*, *Le Monde* gazetesinin *Kitaplar* eki, *Tel Quel*, *Europe*, *La Quinzaine Littéraire*, *La Nouvelle Critique* gibi önde gelen edebiyat sanat dergilerini tarayarak, yaptığı seçmeleri Türk okurlarına sunuyor. O tarihlerde Fransa'da yeni çıkmış kitaplar üzerine yazılanlardan eski kitaplar ve yazarları üzerine yeni bakış açılarıyla yapılan değerlendirmelere; yazarlarla yapılan söyleşilerden edebi türlerle, akımlarla ilgili tartışmalara; ödüllerle ilgili soruşturmalardan önde gelen yayınevlerinin konumlarına, yayıncılığa ilişkin sorunlara; farklı ülkelerin edebiyatlarından dilbilim çalışmalarına, edebiyatın başka sanat dallarıyla ilişkisine kadar pek çok konuya yer veriyor Cemal Süreya bu yazılarda. Kimi kez kısa bir sunuş cümlesiyle yetiniyor, kimi kez aralara girerek tartışmaların en dikkat çekici noktalarını öne çıkaracak bilgiler serpiştiriyor.

Cemal Süreya *Günöbirlik*'teki yazılarından birinde, bir ülke edebiyatının bütün türlerini geliştirebildiği, kurumlarını berkitemediği zaman gelişkin sayılabileceğini söylüyordu. "Yabancı Yayınlar" da yaptığı, bir bakıma, edebiyatı tüm dalları ve kurumları ile kucaklamak ve örneklendirmek sayılabilir. Dolayısıyla o günün okurları açısından güncel olan yazılar, bugünün okurları açısından da koruyor güncelliğini. Bugünün meraklı okuru hangi dil(ler)de okuyup yazabiliyorsa istediği bilgiye anında ulaşabilir. Doğru. Ama seçme, ayıklama, değerlendirme için gerekli önbilgilere, donanıma

sahipse... Kendi adıma söyleyeyim, “Yabancı Yayınlar” kroniğini toplu olarak okumaktan büyük bir zevk aldım ve bazı tartışmaların gündemden düşmediğini bir kez daha görmüş oldum. Evet, yaşadığımız hayat değişiyor, kullandığımız araç gereç değişiyor ama edebiyatın temel meseleleri kolayına değişmiyor.

Nursel Duruel

Önsöz

İkinci Yeni'nin öncü isimlerinden, Türk şiirine damgasını vurmuş önemli şairlerden Cemal Süreya'nın dergicilik tutkusu ve dergiler üzerine yazdığı yazılar edebiyat tarihimiz açısından önemlidir. Çocukluğundan itibaren sıkı bir dergi okuyucusu olan Cemal Süreya'da süreli yayınları okuyup biriktirmek bir alışkanlık haline dönüşmüştür. Üstelik sadece Türkiye'de çıkan dergileri değil, yabancı yayınları da mümkün olduğu kadar takip etmeye çalışmıştır. Günlüklerinden öğrendiğimiz kadarıyla Maliye Tetkik Kurulu'nda çalışırken yabancı yayınları kurulun olanaklarıyla edinmiş, daha sonra uzun bir süre İngiltere'den arkadaşları vasıtasıyla dergiler getirtmiştir. Yine *Les Temps Modernes*, *Les Lettres Nouvelles*, *Preuves* gibi Fransızca dergileri de yakından izlemiştir.¹

Yabancı yayınların takip edilmesine önem veren Cemal Süreya, “*Günübürlük*”ler’de de bir derginin sayfalarında yabancı yayınların tanıtımının yapılmasının ne kadar elzem olduğunu “Yerli ve yabancı yayınlar kroniği, kitap eleştirileri, güncel verilerin değerlendirilmesi bir dergiyi yaşatan, okutan öğelerdir”² sözleriyle vurgulamıştır. Onun *Türk Dili* dergisinde 1968-1975 yılları arasında Fransızca dergilerden yaptığı çevirilerden, bu çevirilerden hareketle dünya edebiyatına ilişkin yorumlarından oluşan, bazı aylarda çıkmasa da genellikle her ay çıkan *Yabancı Yayınlar* daha önce kitap olarak yayımlanmamıştır. *Le Monde*’un *Kitaplar* eki öne çıkmakla birlikte *Les Lettres Françaises*, *Europe*, *L’Express*, *Tel Quel*, *La Nouvelle Critique*, *La Nouvelle Revue Française* gibi Fransızca dergileri incelemeye alan Cemal Süreya, Batı edebiyatındaki son gelişmelerden Doğu edebiyatındaki yeni kitaplara ait tanıtımlara kadar pek çok edebiyat haberini okuyucuya taşır. *Yabancı Yayınlar*

1 Cemal Süreya, *Günler*, 1996, Hazırlayan: Ömer Çendeoğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 403-404.

2 Cemal Süreya, “*Günübürlük*”ler, 2016, Hazırlayan: Selahattin Özpallabıyıklar, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 227.

yazı dizisi Fransız, İngiliz, Alman, Japon, Fas, İran, Hint, Yunan edebiyatı gibi dünyanın çeşitli ülkelerinin edebiyatlarından Fransız dergilerine konu olan yazılardan oluşur. Bu yazılar dünya edebiyatının nabzını tutarak birçok şair ve yazarı mercek altına alan incelemelerdir. Yeni gelişen düşünce akımları, yeni çıkan kitaplar, önemli dergilerin özel sayıları ve ünlü yazarlarla yapılan röportajlar günü gününe Cemal Süreya'nın çevirisiyle *Türk Dili* sayfalarında okuyucuyla buluşmuştur.

Türk Dili üzerinde kısaca bilgi vermek gerekirse, Türk Dil Kurumu'nun yayın organı olarak Ekim 1951 tarihinde aylık olarak çıkmaya başlayan *Türk Dili*, edebiyatımızın hâlâ yayımlanmaya devam eden uzun soluklu dergilerinden biridir. Dergi, önce Ağâh Sırrı Levend, daha sonra Ömer Asım Aksoy tarafından yönetilir. Uzun yıllar boyunca çıkan derginin idare kadrosu değişiklikler gösterecek, geniş bir çerçevede onlarca ünlü isim görev alacak, dergi buraya adını sığdıramayacağımız birçok yazar ve akademisyeni gerek yazı kurulunda gerek danışma kurulunda olmak üzere sayfalarında ağırlayacaktır. Türk dili üzerine pek çok yazının kaleme alındığı dergide dilin gelişimi, dil ve edebiyat sorunları ağırlıklı olarak işlenen konulardandır. Şiirler, hikâyeler, tiyatro metinleriyle radyo oyunları, gezi yazıları, röportajlar, soruşturmalar, hatıra yazıları, eleştiri yazıları, denemeler, ünlü yazarlara ait mektuplar yer almıştır. Bunun dışında edebiyat tarihi incelemeleri, folklor araştırmaları, yabancı dillerden yapılan şiir ve hikâye çevirileri dergide göze çarpan çalışmalarlardır. Derginin roman, şiir, gezi, eleştiri, tiyatro gibi belirli sahalarda hazırlanmış birçok özel sayısı da edebiyatımız açısından önem arz etmektedir. Ağâh Sırrı Levend, Sait Faik Abasıyanık, Oktay Akbal, Sabahattin Kudret Aksal, Doğan Aksan, Metin And, Tahir Alangu, Orhan Asena, Nurullah Ataç, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Adnan Binyazar, Pertev Naili Boratav, Konur Ertop, Akşit Göktürk, Abdülbaki Gölpınarlı, Özdemir Nutku, Mustafa Şerif Onaran, Orhan Seyfi Orhon, Turgut Özakman, Mustafa Nihat Özön, Nijat Özön, Tahsin Yücel, Muzaffer Uyguner, Nermi Uygur, Nadir Nadi, Behçet Necatigil, Suut Kemal Yetkin yazılarıyla; Gülten Akın, Özdemir Asaf, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Cahit Zarifoğlu, Necati Cumalı, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Metin Eloğlu, İlhan Geçer, Talat Sait Halman, Ali Püsküllüoğlu,

Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Kutsi Tecer, Özdemir İnce, Ceyhan Atuf Kansu, Selâhattin Batu, Sabahattin Kudret Aksal, Salâh Birsal, Nihat Ziyalan şiirleriyle; Talip Apaydın, M. Başaran, Demir Özlü, Tomris Uyar, Samim Kocagöz, Oktay Akbal hikâyeleriyle dergide yer alan isimler arasındadır.

Cemal Süreya'nın yabancı yayınlara dair bu yazıları kitaplaştırmak istediğini Feyza Perinçek ve Nursel Duruel'in derinlikli Cemal Süreya çalışması *Şairin Hayatı Şiire Dahil*'den öğreniyoruz.³ Dahası, bu yazılar şairin hayatında yedi yıl gibi uzun bir zamana yayılmıştır. Cemal Süreya, bu yazıların kendi hayatındaki önemini *Günler*'de "Türk Dili'nde yedi yıl kadar 'yabancı yayınlar' kroniği yaptım. O yazıların parasıyla evimi geçindirdiğim aylar olmuştur"⁴ sözleriyle dile getirir. Bu yazıların seçiminde, dikkat ettiği hususlarda ve yaptığı yorumlarda onun entelektüel donanımının derinliğini ve ne kadar iyi bir deneme yazarı olduğunu görmek mümkündür. *Papirüs*'ten beri çıkardığı dergilerle hem Türkiye'de hem de Batı'da basın-yayın dünyasını yakından takip eden Cemal Süreya'nın çevirdiği yazılarda da bu tarz konulara yoğunlaşan yazılara ağırlık vermesi ne kadar başarılı bir dergici olduğunu da kanıtlar niteliktedir. Bu kitapta yer alan yazılar okunduğunda görülecektir ki, Cemal Süreya yabancı yayınları tararken öncelikle *Şapkam Dolu Çiçekle* ve "*Günübirlik*"ler'deki yazılarında da ele aldığı, şiir, roman ve bir bütün olarak edebiyatın teori ve pratiği, yayıncılık sektörüne ilişkin sayısal veriler, yazar ve çevirmenin telif hakları, dilbilim çalışmaları, edebiyat dergiciliği, edebiyat ödüllerinin işlevi gibi konularla ilgilenmiş, bütün bu alanlarda Türk edebiyatını dünya edebiyatıyla karşılaştırmıştır. Bu durum göz önünde tutularak, elinizdeki çalışmada Cemal Süreya'nın yabancı yayınlarda ele aldığı konular ile kendi denemeleri arasında rastlanan çakışmalar dipnotlarla gösterilerek, yazarımızın yaklaşımı örneklerle belirginleştirilmiştir.

Yazılarda geçen kitap, şiir, yazı ve öyküler arasında Türkçeye çevrilmiş olanlardan bulunabilen seçilmiş birer örnek kaynak

3 Feyza Perinçek ve Nursel Duruel, *Şairin Hayatı Şiire Dahil*, 2008, İstanbul: Can Yayınları, s. 301.

4 Cemal Süreya, *Günler*, 1996, Hazırlayan: Ömer Çendeoğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 187.

bilgileri yine dipnotlarla verilmiştir. Cemal Süreya'nın kimi zaman Fransızca imlaya uygun yazdığı yazar adları alışılmış imlaya göre değiştirilmiştir. Eser adlarında, onun benimsediği çevirilere (örn. *Ağu Çiçekleri*) genellikle –günümüzde daha yaygın olarak kullanılan alışılmış adların dipnotlardaki kaynaklarda görüleceği düşünülerek– dokunulmamış, yine eser adlarında geçen özel adlardaki farklı yazılışlar ise günümüz imlasına uydurulmuştur (örn. “Amerika’da Pythagoras”). Ayrıca baskı hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz bazı kelimelerdeki harf hataları düzeltilmiş, o dönemin dil anlayışına uygun olarak yazılan kelimeler günümüz imlasına uygun şekilde yazılmıştır. Örnek vermek gerekirse “orda, burda, şurda, ilerde, filim” gibi kelimeler “orada, burada, şurada, ileride, film” olarak yazılmış; “yapmağa = yapmaya”, “yapısıyle=yapısıyla” olarak düzeltilmiş, “silâh, reklâm” gibi bu gün düzeltme işareti kullanılmayan kelimelerdeki işaretler kaldırılmış, ancak bu şekilde yazılması gereken “hâlâ” gibi kelimelere düzeltme işareti eklenmiştir. İmla konusunda bu tarz değişiklikler yapılırken şairin noktalama işaretleri konusundaki tercihlerine müdahale edilmemiş, yazıların dilini ve üslubunu bozmamaya dikkat edilmiştir.

Türk Dili dergisinin sayfalarında kalarak unutulmuş bu yazıları kitaplaştırarak yeniden edebiyat gündemine taşınmasına vesile olmak istedik. Cemal Süreya üzerine değerli çalışmalara imza atan, titiz ve disiplinli çalışma tarzını her zaman örnek aldığımız çok kıymetli Nursel Duruel, kitabımızın yayımlanma sürecinde ilk andan itibaren geniş bakış açısıyla yolumuzu aydınlatarak yardımcı olduğu gibi, bir sunuş yazısı da yazarak bizi çok mutlu etmiştir. Kendisine teşekkür etmeyi bir borç biliriz. Kitabın yayımlanma aşamasında bizden desteğini esirgemeyen, özverili tavrıyla, yapıcı eleştirileriyle son ana kadar yanımızda olan çok değerli editörümüz Selahattin Özpalabıyıklar’a çok teşekkür ederiz. Cemal Süreya gibi önemli bir şairin hak ettiği değeri kazanması için özenle çalışan değerli Aslıhan Dinç’e ve Yapı Kredi Yayınları’na teşekkürlerimizi sunarız.

Yabancı Yayınlar
Türk Dili Dergisi 1968-1975

MART 1968¹

BİR JAPON YAZARI KONUŞUYOR

Fransız yazarı Jean Perol, çağdaş Japon yazarlarından Japon Pen Kulüp Başkanı Serizava Kojiro ile bir konuşma yapmış. Bu konuşmanın ilgi çekici bölümlerini alıyoruz.

— Bay Serizava, siz Japon Pen Kulüp başkanısınız, Japon edebiyatında olup bitenler konusunda bizleri aydınlatır mısınız? Bugün Fransa’da olduğu gibi Japonya’da da bir edebiyat “bunalımı” var mıdır?

— Japonya’da bir edebiyat bunalımı varsa, o da şu: gazetecilik. Gazetelerin dünyası yazarları gitgide kendi eksenine doğru çekiyor. Yazarlardan, çok yazmalarını istiyor gazeteler. Böylece yazarın yaratıcı gücünü kısıtlamış, yoğunlaşma eğilimini azaltmış oluyor. Savaştan önce böyle değildi, yazar kendi yaratma temposuna uygun bir çalışma içindeydi. Savaş bittikten sonra işler iyice değişti, yazar büyük bir yapıt istemi karşısında kaldı. Hele yeni yazarlar bu yönden yayın organlarınca iyice sömürüldü. Aşırı verim kaygısının bir yetersizlik doğurduğu söylenebilir. Bizdeki edebiyat bunalımı daha çok bu noktada. Gazetelerin ve dergilerin yazı istekleri çok büyüktür bizde. Yaşlı ve ünlü yazarlar bu istekleri bütünüyle karşılayamadığı için, onlardan eksik kalan noktalar genç, yeni yetme yazarlarca doldurulur. Ve gençler bütün yeteneklerine, yazarlık erdemlerine karşın, basının aşırı ve hızlı istekleriyle çarpılmakta, yıpranmakta, çok kez yıkılmaktadırlar. Tıpkı yeni ortaya çıkan şarkıcılar gibi. Boyuna sömürülmekte, kendilerinden yararlanılmakta,

1 Cemal Süreya’nın “Yabancı Yayınlar” başlıklı yazılarının Mart 1968’de çıkan ilk üçünde herhangi bir imza yer almaz. Ayrıca bazı sayılarda Osman Türkay ve Sezer Duru da “Yabancı Yayınlar” başlığı altında yazmıştır. Ancak derginin Haziran 1968 sayısında çıkan yazılardan “Bir Japon Yazarı Daha Konuşuyor” başlıklı olanında, Mart ayında çıkmış olan “Bir Japon Yazarı Konuşuyor” başlıklı bu ilk yazıya atıfta bulunulur. Cemal Süreya’nın kaleminden çıktığını düşündüğümüz bu üç yazıya kitapta bu gerekçelerle yer verilmiştir.

ama yaratıcı gelişimleri hiç göz önünde bulundurulmamaktadır. Bu bakımdan Japon yazarlarının kaderini yurdumuzun meyvelerine benzetebiliriz. Aşırı tüketimin isteğini karşılayabilmek için çok hızlı yetişmek zorundadırlar, bu arada tatlarını ve kokularını yitirirler. Eskiden yazardan yapıta doğru olan istek çizgisi, şimdilerde yapıttan yazara olacak şekilde değişmiş bulunuyor. Edebiyat bir tüketim maddesi olarak düşünülüyor bugün Japonya’da. Bir tüketim edebiyatıdır bizim bugünkü edebiyatımız.

— Ama bu anlattıklarımız yine de edebiyatımızın olumlu bir yönünü akla getiriyor. Gazetelerin aşırı yazı isteği okur sayısının yüksekliğini de gösteriyor çünkü. Ben de buna dikkat etmişim: Japonya’da herkes, her zaman, her yerde, okuyor. Oysa sözgelimi istatistiklere göre Fransa’da böyle bir edebiyat isteği yok.

— Evet, Japonya’da halkın çok okuduğu bir gerçek. Yalnız Japon yazarlarını değil, Batı yazarlarından yapılmış çevirileri de büyük bir oburlukla okur bizim halk. Bu oburluk, Japon okurunun tüketim için yazılmayan yapıtları, gerçek ve sağlam bir edebiyatı aradığını gösteriyor. Ancak, ne yazık ki Japon yazarı, tüketim için yazmak zorundadır. Eğer adı sık sık gazetelerde görünmezse yiter, ölür gider. Bugün genç Japon yazarı “bir yazar gibi yaşamak” için gazeteler karşısında ölmek gerektiğini anlamaya başlamıştır.

— Uzun bir süre Fransa’da yaşadığımızı biliyoruz. Dilimizi iyi biliyor, edebiyatımızı iyi tanıyorsunuz. Size göre Fransız ve Japon edebiyatlarının ayırıcı özellikleri nelerdir? Aralarında nasıl bir ayrım görüyorsunuz?

— Büyük ayrımlar var aralarında. Ancak en büyük ayrımı anlatımda görüyorum. Fransızların anlatımı berraklığa, açıklığa dayanıyor. Japon yapıtlarında ise sisli bir anlatım belirgindir. Fransız yazarı fikirlerini ortaya koyar, Japon yazarı ise daha çok esinletir.

Öte yandan, edebiyat geleneklerimiz arasında da ayrılıklar var. Fransız yazarının yapıtında iki önemli tabu görülüyor: Din ve cinsellik. Bu iki yönseme, daha çok bir ton, bir hava olarak görülür onlarda. Sözgelimi cinsel konularda asıl konuya yan çizerler. Oysa Japon yazarı her konuyu, her şeyi açıkça yazabilmektedir.

— Her konuyu açıkça yazabilir dediğinize göre sizde bir sansür yok.

— Hayır, sansür diye bir şey yoktur bizde.

— Tabu dediniz demin. Japonya’da da tabular yok mudur? Nelerdir varsa?

— Bir tek tabu var Japonya’da. O da imparatorluk ailesinden kötü bir şekilde söz etmek, bu aileyi küçük düşürücü bir şekilde diline dolamak. Aslında böyle bir şey yazarsanız bir cezası yoktur. Ama cezadan daha ağırına, halkın kınamasına uğramanız işten bile değildir. Bu yüzden yazarlarımız bundan kaçınmaktadırlar.

— En çok sevdiğiniz Fransız yazarları hangileri?

— Balzac ve Stendhal. Balzac’ı daha çok okurum. Ama Stendhal’i daha çok seviyorum.

— Şu içinde bulunduğumuz günlerin koşulları karşısında genç bir yazara vereceğiniz öğütler neler olabilir acaba?

— Şöyle derim: Gerçek bir yazarsanız, zaten bütün ömrünüz boyunca yazıp duracaksınız. Bu yüzden aceleci olmanızın hiç gereği yok. Şu gazetecilikten sakının biraz. Yeteneğinizi sevin. Ünleneceğiniz, paraymış boşverin bunlara.

— Yeni Japon yazarları arasında en beğendikleriniz?

— Oé Kenzaburo yeni ve çok ilginç yazarlardan biridir. Mişima ile birlikte yeni edebiyatın iki doruğunu meydana getiriyorlar. Önemli yazarlardır ikisi de. Yeni bir hava, yeni bir anlatım getirmişlerdir.

RIMBAUD’NUN ÖBÜR HAYATI

Rimbaud’nun 1881-1891 yılları arasındaki hayatına ışık tutacak nitelikte otuz beş mektubunu Gallimard yayımlamıştı geçen yıl. *L’Express* dergisi yazarlarından André Burguet, bu mektuplar üstünde düşünüyor.

İlk mektubun tarihi 1 Şubat 1888. Son mektup ise ölümünden birkaç ay önce yazılmış: 20 Şubat 1891. Rimbaud bu mektupları İsviçreli mühendis Alfred Ilg’e, Başbakan Ménélük’e ve Habeşistan İmparatoru’na yazmış.

“Hiç mi hiç şiir yok bu mektuplarda” diyor André Burguet. Daha çok iş mektubu niteliğini taşıyan şeyler hep. Harar’a yerleşen Rimbaud bazı tüccarlara aracılık ediyor. Kervanları, yüklerini en pahalı yıkacakları yerlere götürüyor. Yani bir çeşit kılavuzluk yapıyor. Uzun

yolculuklar, haftalarca süren çöl geceleri... Mektuplardaki adresi şöyle: *Fransız tüccar / Harar*. Hiç şiir yok. Hep iş, hep para. Ama André Burguet yalnız paradan, fildişinden, ısmarlamalardan, yüklemelerden, boşaltmalardan, gümrüklerden, vergilerden söz eden bu mektuplarda *Cehennemde Bir Mevsim*'in² saplantılarını buluyor.

İlginç bir yön de Rimbaud'nun bu yazışmalarda Verlaine'in adını hiç ağzına almaması.

Hiç şiir yok. Sanki Harar dağlarında bir şair ölmüş, geriye çöllerin olanaksızlıklarıyla savaşıyor, para yapmak için birçok düzen kurmayı gelenek haline getiren, kurnaz, uslanmış görünen, oldukça gürbüz, kanlı canlı (Rimbaud frengiliydi) bir iş adamı kalmıştır.

İşte bir tüccara yazdığı bir mektuptan bir parça:

“Size bıraktığım malların satışından dünya kadar zarar ettim. Labatu'ya 100 talari ödenmesi gereksizdi –600 talari de ustaca benim üstüme yıkıldı sonunda– ya bana bildirdiğiniz giderlerin toplamına ne demeli? Sonra kalan malların indirimli satışından uğradığım zarar? Onlardan da bir 200 talari... Hadi bir şey demeyim ama doğrusu bir güzel kazıkladınız beni!”

LAUTRÉAMONT HASTA MIYDI?

Le Monde gazetesinin edebiyat bölümünde Raymond Jean'ın “Lautréamont Olayı” başlıklı bir yazısı var. Konusu: Lautréamont acaba bir akıl hastası mıydı, yoksa bir dâhi miydi? Paris Tıp Fakültesi profesörlerinden J.-P. Sanlier, *Chants de Maldoror*'u³ iyice incelemiş, sonra da şairinde delilik belirtileri bulmuş. Raymond Jean bu noktadan çıkararak durumu tartışıyor ve şunları söylüyor:

J.-P. Sanlier, *Chants de Maldoror*'a daha çok psikopatolojik yönden yaklaşmaya çalışmış. Yapıtın temel niteliği göz önünde tutulursa Lautréamont'a böyle bir yönden yaklaşmak doğal bir şeydir. Hatta bir bakıma zorunludur da belki. Öyle ki Fransız edebiyatında (Gérard de Nerval'i ve Antonin Artaud'yu ayırık tutarsak) böyle bir

2 Arthur Rimbaud'nun özgün adı *Une Saison en Enfer* olan bu kitabı çok sayıda çevirmen tarafından *Cehennemde Bir Mevsim* adıyla Türkçeleştirilmiştir.

3 Comte de Lautréamont, *Maldoror'un Şarkıları*, 2008, Çeviren: Özdemir İnce, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

incelemeye uygun yapıtlar çok azdır. Gerçi Lautréamont'a böyle bir yöntemle eğilmek çok sakıncalı olabilir, yanlış sonuçlar doğurabilirdi. Ama görüyoruz ki yazar tam anlamıyla üstesinden gelmiş: Lautréamont'da delilik vardır ya da yoktur diye kestirip atmıyor, delilik ve dehanın bir arada olduğu yargısına ulaşıyor.

[İmzasız]

Türk Dili, Mart 1968, C. XVII, S. 198.